

COVID-19 hastalığından korunmaya yönelik tiyatro yöntemiyle verilen eğitimin ortaokul öğrencilerinin hastalığa ilişkin tutumlarına ve korkularına etkisi

Effect of training given by theatrical method for protection against COVID-19 disease on the attitudes and fears of secondary school students regarding the disease

Aynur Aytekin Özdemir¹, Ayşe Okanlı¹, Nesrin İlhan¹, Rujnan Tuna¹, Hacer Ataman¹, Cemile Savcı¹, Berna Dinçer¹,
 Rabia Aleyna Çatal², Emine Barbaros³

¹İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye

²Zeynep Kamil Kadın ve Çocuk Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul, Türkiye

³İstanbul Kartal-Şehit Timur Aktemur Ortaokulu, İstanbul, Türkiye

ÖZET

Amaç: Bu araştırma, "Tiyatro ile COVID-19 hastalığından korunmayı öğreniyorum" eğitiminin ortaokul öğrencilerinin COVID-19 hastalığıyla ilgili tutumlarına ve korkularına etkisinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Yarı deneysel tipteki bu araştırma, İstanbul Kartal İlçesinde bir devlet ortaokulunda 138 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanmasında Soru Formu, Okul Çağı Çocukların COVID-19'a İlişkin Tutum Ölçeği ve Covid-19 Korkusu Ölçeği kullanılmıştır. "Tiyatro ile COVID-19 hastalığından korunmayı öğreniyorum" eğitimi kapsamında COVID-19 hastalığından korunmaya yönelik önlemlerin canlandırıldığı altı farklı temadan oluşan bir tiyatro gösterisi hazırlanmıştır. Bu gösteriyi, ortaokul öğrencileri yüz yüze ortamda canlı olarak izlemiştir. Veriler elektronik ortamda Google form ile çevrimiçi olarak eğitim öncesi ve eğitim sonrasında toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler ve bağımlı gruplarda t testi kullanılmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin son testte okul çağındaki çocukların COVID-19'a ilişkin tutum ölçeği ön test puan ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı farkla daha yüksek; COVID-19 korkusu ölçeği puan ortalamalarının ise daha düşük olduğu belirlenmiştir (p<0.05).

Sonuçlar: Bu çalışmada, tiyatro tekniğinin üstünlüklerinden yararlanılarak hazırlanan "Tiyatro ile COVID-19 hastalığından korunmayı öğreniyorum" eğitiminin ortaokul öğrencilerinin COVID-19 hastalığıyla ilgili tutumlarını olumlu yönde etkilediği ve korkularını azalttığı saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: COVID-19; korku; öğrenciler; sağlık eğitimi; tutum

ABSTRACT

Aim: This study aims to determine the effect of the training "I'm learning to protect myself from COVID-19 with the theatrical play" on the attitudes and fears of secondary school students regarding the COVID-19 disease.

Methods: This semi-experimental study was conducted with 138 students in a public secondary school in the Kartal district of the Province of Istanbul, Turkey. The Introductory Characteristics Form, the Attitude Scale of School-Aged Children towards COVID-19, and the COVID-19 Fear Scale were used for data collection. The training "I'm learning to protect myself from COVID-19 with the theatrical play" was prepared, addressing the measures to protect against COVID-19 disease. Students attended the training in a face-to-face environment. The data were collected electronically with Google Form online before and after the training. Descriptive statistics and dependent groups t-test were used for the evaluation of data.

Results: The Attitude of School-Aged Children towards COVID-19 scale post-test score averages of the students were found to be statistically significantly higher than the pre-test score averages, and COVID-19 fear scale post-test score averages lower than the pre-test score averages (p<0.05).

Conclusion: In this study, it was found that the "I'm learning to protect myself from COVID-19 with the theatrical play" training positively affects the attitudes of secondary school students about COVID-19 disease and reduces their fears.

Keywords: COVID-19; fear; students; health education; attitude

Giriş

Çin'in Wuhan kentinde Aralık 2019'da Coronavirüs ailesinden yeni bir virüsün salgına sebep olduğu rapor edilmesinin ardından 11 Şubat 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından bu yeni Coronavirüsün adı "COVID-19" olarak resmen dünyaya duyurulmuştur. Bu virüs çok kısa sürede ve hızlı bir şekilde tüm dünyaya yayılmış, DSÖ 11 Mart 2020'de yeni tip Coronavirüsün neden olduğu hastalığı "pandemi" olarak ilan etmiştir (WHO, 2020). COVID-19 pandemisi aile, okul, iş ve sosyal hayat olmak üzere yaşamın tüm alanlarında önemli değişiklikler yaşanmasına neden olmuş (İlhan ve ark., 2021), dünyada çok sayıda insanı etkilediği gibi

çocukları da etkilemiştir (Imran, Zeshan & Pervaiz, 2020). COVID-19 pandemisi, çocukların okula gitmesi, arkadaşlarıyla oynaması, ebeveynlerine sarılması, öpmesi, diğer sosyal aktivitelerinde ve çocuğun doğasına aykırı olan sosyal mesafe gibi birçok soruna neden olmuştur (Mahmood ve ark., 2021).

COVID-19 pandemisiyle mücadele kapsamında bu hastalığın yayılımına engel olmak için hükümetler sosyal mesafe, karantina ve izolasyon tedbirlerini içeren bir dizi önlemler almışlardır. Bununla ilişkili olarak iş yerleri, eğitim kurumları ve çocuk bakım evleri/kreşler, kültürel faaliyet alanları ve eğlence mekânları geçici olarak kapatılmıştır (Dickens, Koo, Wilder-Smith & Cook, 2020). Birleşmiş Milletler

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Aynur Aytekin Özdemir, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye

Telefon: +09 90 216 280 41 04 E-posta: aynuraytekin25@hotmail.com

Geliş tarihi / Received: 16.03.2022, Kabul tarihi / Accepted: 03.05.2022

ORCID: Aynur Aytekin Özdemir: 0000-0002-4738-0747, Ayşe Okanlı: 0000-0003-3266-5077, Nesrin İlhan: 0000-0002-3926-4308, Rujnan Tuna: 0000-0002-5156-3781, Hacer Ataman: 0000-0002-2315-9298, Cemile Savcı: 0000-0002-5612-9335, Berna Dinçer: 0000-0001-7284-7495, Rabia Aleyna Çatal: 0000-0003-3523-5988, Emine Barbaros 0000-0001-5871-8726

Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) raporunda, dünyada 130 ülkede pandemi nedeniyle 9 Aralık 2020 tarihi itibarıyla eğitim faaliyetlerine ara verildiği ve bu durumun öğrencilerden %56.6'sını olumsuz etkilediği bildirilmiştir (UNESCO, 2021). Türkiye'de ise yüz yüze eğitime 20 Kasım 2020 tarihinde tüm kademelerde ara verilerek uzaktan eğitim sürecine geçilmiştir. Uzun süren uzaktan eğitim sürecinin ardından ülkemizde tüm kademelerde yüz yüze eğitime 6 Eylül 2021 tarihinde tekrar başlanmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2021a).

Enfeksiyonun düşük yayılma hızına sahip olduğu toplumlarda uygun bir planlama, koruyucu tedbirlerin alınması, başarılı bir test, temaslıların izlemine yapılması ve izolasyon sistemleriyle eğitim kurumlarının açılarak güvenli bir şekilde eğitim-öğretim faaliyetlerini yürütebileceği bildirilmektedir (TTB, 2020-2021). Bu bakımdan yüz yüze eğitimin sağlıklı ve güvenli bir şekilde devamlılığını sağlamak amacıyla COVID-19 hastalığından korunmaya yönelik önlemlere uyum için kurumsal ve bireysel çabalar oldukça önemlidir. Eğitim kurumlarının COVID-19 hastalığının bulaşma hızını en aza indirecek, aynı zamanda öğrenciler, öğretmenler, okul çalışanları ve aileler için hem sağlıklı hem de güvenli bir okul ortamı oluşmasına olanak sağlayacak koruyucu önlemleri alarak hayata geçirmeleri gerekmektedir (WHO, UNICEF & UNESCO, 2021). Bu amaçla Türkiye'de 19 Ağustos 2021 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı işbirliğinde 2021-2022 eğitim ve öğretim yılında okullarda alınması gereken tedbirler konusunda "COVID-19 Salgınında Okullarda Alınması Gereken Önlemler Rehberi" hazırlanmıştır. Bu rehberde okullarda maske kullanımı, sınıfların havalandırılması, okul ortamında sosyal mesafenin korunması, ders sürelerinin düzenlenmesi, temizlik uygulamaları, ziyaretçi kısıtlamaları alanlarında alınması gereken önlemler vurgulanmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2021b). Eğitim kurumlarında COVID-19 hastalığından korunmaya yönelik önlemlerin hayata geçirilmesi bir süreç yönetimidir. Okul yönetimi, öğretmenler, aileler, öğrenciler ve okul çalışanlarından oluşan ekibin bu sürecin yönetiminde bazı görev ve sorumlulukları vardır (TTB, 2020). Bu süreç de aynı zamanda okul sağlığı hizmetleri kapsamında okul sağlığı ekibi de rol almaktadır. Bu ekibin içinde; hekim, hemşire, psikolog, psikolojik danışmanlık ve rehberlik uzmanı, sosyal hizmet uzmanı, öğretmen, okul yöneticileri ve aileler yer almaktadır (Ceylan & Turan, 2009). Okullarda COVID-19'dan korunmaya yönelik önlemlere ilişkin yapılacak müdahaleler bu ekibin sorumluluk alanındadır.

Bir salgının toplum sağlığı ve sosyal hayat üzerindeki etkisi dikkate alındığında yoğun kaygı ve korku insanlarda görülebilen psikolojik sorunlardandır. Zamanında ve etkili yöntemlerle aktarılan doğru ve güvenilir bilgi, hastalıkların yayılımını kontrol altına almada ve pandemilerde yaşanan korkuyu, kaygıyı ve belirsizlik duygularının yönetilmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Ne yapılması gerektiğini bilmek, bireylerin kendilerini daha güvende hissetmelerine yardımcı olur ve kendilerini korumak amacıyla önemli adımları atabilecekleri inancının gelişmesine katkıda bulunur (Akdeniz ve ark., 2020; Morganstein, 2020).

Buradan yola çıkarak COVID-19 pandemisinde okullarda kurumsal düzeyde alınan koruyucu önlemler ve girişimlerin yanı sıra bu önlemleri uygulayacak olan öğrencilerin konu ile ilgili bilgi düzeyi, duyguları ve tutumlarının belirlenmesi, koruyucu önlemlere uyum konusunda farkındalık oluşturulması, etkili eğitim yöntemleri ile koruyucu önlemler konusunda öğrencilerde davranış değişikliği oluşturulması

yoluyla COVID-19'dan koruyucu önlemleri uygulama düzeylerinin artırılması gerekmektedir. Bu amaçla okul çağı çocuklarına COVID-19 hastalığından korunmaya yönelik önlemler konusunda eğitim yapılması bir zorunluluktur (İlhan ve ark., 2021). Ancak bu eğitimin otoriter ve didaktik bir yaklaşım yöntemi ile yapılandırılması yerine, öğretici ve öğrenen arasında bir diyalog kurulmasına, öğrenenin eğitim sürecinde paylaşılan bilgileri kendi dünyasından ve deneyimlerinden yola çıkarak kendi düşünceleri ve yorumlarıyla yoğurarak içselleştirmesine olanak sağlayacak bir eğitim yöntemi hedefe ulaştıracaktır (Kuyumcu, 2004).

Çağdaş eğitim; kişilerin bedensel, bilişsel, duyuşsal ve sosyal olarak gelişmelerini sağlayan ve toplumsal olarak uyumlarını kolaylaştıran bir eğitim felsefesi olarak tanımlanır. Çağdaş eğitimin amaca ulaşması için geleneksel eğitim anlayışından uzaklaşarak "yaşantı yoluyla eğitim" anlayışı önemli hale gelmiştir (Sezer & Altan 2018). Bu bilgiler doğrultusunda, öğrencilerin COVID-19 hastalığından korunmaya yönelik önlemlere uyumlarını sağlamak amacıyla hazırlanan eğitimin sözlü anlatım ve soru-cevap yöntemlerinden farklı eğitim yöntemleri ve teknikleriyle yapılması zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

Rol yapma, drama ve tiyatro gibi yöntemler, bu eğitim yöntemi ve tekniklerinden bazılarıdır (San, 2006). Bu çalışmada pandemi koşulları da dikkate alınarak tiyatro yoluyla eğitim yöntemi tercih edilmiştir. Yaygınca sanatsal bir çalışma alanı olarak benimsenen bu yöntem, aynı zamanda pedagojik bir çalışma alanıdır ve tiyatro pedagojisi olarak tanımlanmaktadır. Profesyonel olmayan birey ve gruplara sanatsal anlatım biçimleri kazandırmak amacıyla kullanılabilen bir yöntemdir (San, 2006). Tiyatro pedagojisinin temel amacı; tiyatronun temel yöntemleri ve bileşenlerinden faydalanılarak kültürel ve kültürlerarası eğitim sürecinde çocuk, genç ve yetişkinin eğitimini yaratıcı, iletişim ve estetik değişimi sağlamaya dönük olarak geliştirmektir (Adıgüzel, 2013). Bu çalışmada tiyatro tekniği ile öğrencilere verilen COVID-19 hastalığından korunmaya yönelik önlemler eğitiminin öğrencilerin COVID-19 hastalığına ilişkin korkularını kontrol altına almada etkili olacağı ve hastalıkla ilişkili tutumlarını olumlu yönde etkileyeceği öngörülebilir. Bu çalışma, tiyatro yöntemi ile öğrenmenin üstünlüklerinden yararlanılarak hazırlanan "Tiyatro ile COVID-19 hastalığından korunmayı öğreniyorum" eğitiminin ortaokul öğrencilerinin COVID-19 hastalığıyla ilgili tutumlarına ve korkularına etkisinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu araştırmanın hipotezleri;

H1. "Tiyatro ile COVID-19 hastalığından korunmayı öğreniyorum" programı sonrasında öğrencilerin Okul Çağı Çocukların COVID-19'a İlişkin Tutum Ölçeği puanları artar.

H2. "Tiyatro ile COVID-19 hastalığından korunmayı öğreniyorum" programı sonrasında öğrencilerin COVID-19 Korkusu Ölçeği puanları azalır.

Yöntem

Araştırmanın türü

Araştırma, yarı deneysel bir araştırma olarak yapılmıştır.

Araştırmanın yapıldığı yer ve zaman

Araştırma, İstanbul Kartal İlçesinde bir devlet ortaokulunda okul idaresi ve rehberlik birimi ile işbirliği içinde yürütülmüştür. Okulun seçiminde araştırma ekibinin kurumu olan üniversitenin Kartal İlçe Milli Eğitim ile eğitimde işbirliği protokolünün olması, okulun üniversiteye yakın olması, okul yönetiminin araştırmaya destek vermesi etkili olmuştur. Okul, 24 derslikli olup toplam 773 öğrencisi vardır.

Araştırmanın evreni ve örneklemi

Evreni, araştırmanın yapıldığı tarihlerde belirtilen ortaokula kayıtlı 7. sınıf öğrencileri (n=187) oluşturmuştur. Araştırmaya dahil edilecek sınıflar, okul idaresi ve rehberlik biriminin eğitim ve öğretim süreçleri doğrultusundaki önerilerine göre belirlenmiştir. Örneklem seçimi yapılmamış, evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir.

Araştırmaya, çalışmaya katılmayı ebeveynlerinin ve kendilerinin onay verdiği, soru formlarını tam dolduran (ön testte 140, son testte 138 öğrenci) ve eğitime katılan öğrenciler dahil edilmiştir. Böylece araştırmada evrenin %73.8'ine ulaşılmıştır.

Veri toplama araçları

Veriler Soru Formu, "Okul Çağı Çocukların COVID-19'a İlişkin Tutum Ölçeği" ve "COVID-19 Korkusu Ölçeği" ile toplanmıştır.

Soru formu

Araştırmacılar tarafından literatür ışığında (İlhan ve ark., 2021; Pakpour & Griffiths, 2020) yapılandırılan formda öğrencilerin yaşı, cinsiyeti, anne/baba eğitim durumu, aile tipi, aile gelir durumu, okul başarısı, COVID-19 hastalığı ile ilgili eğitim alma durumu, hastalığı geçirme durumları ve COVID-19 aşısı olma durumunu belirlemeye yönelik sorular bulunmaktadır.

Okul Çağı Çocukların COVID-19'a İlişkin Tutum Ölçeği

Okul çağındaki çocukların COVID-19'a ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla Budak (2021) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, 21 madde ve 2 alt boyuttan oluşmakta ve 5'li likert tipi (1=Kesinlikle katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Fikrim yok, 4=Katılıyorum, 5=Tamamen katılıyorum) derecelendirmeye sahiptir. Ölçeğin "Sosyal Yaşam" alt boyutu 12 madde, "Bilgi ve Farkındalık" alt boyutu ise 9 maddeden oluşmaktadır. Öğrencilerin ölçekten aldıkları puanlar atıkça COVID-19 ile ilgili tutumları da olumlu yönde artmaktadır. Ölçekte olumsuz bir ifade bulunmamaktadır. Ölçeğin geneli için Cronbach α güvenilirlik katsayısı 0.950, "Sosyal Yaşam" alt boyutu için 0.930 ve "Bilgi ve Farkındalık" alt boyutu için 0.890 olarak belirlenmiştir (Budak, 2021). Bu araştırma da ise ölçeğin Cronbach α güvenilirlik katsayısı 0.985, "Sosyal Yaşam" alt boyutu için 0.970 ve "Bilgi ve Farkındalık" alt boyutu için 0.973 olarak bulunmuştur.

Covid-19 Korkusu Ölçeği

Katılımcıların COVID-19 ile ilgili korku düzeyinin belirlenmesi amacıyla Ahorsu ve ark. (2020) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği Bakioğlu, Korkmaz ve Ercan tarafından (2020) yapılmıştır. Ölçek, tek bir boyutta toplanan 7 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, 5'li likert tipinde tasarlanmış olup; her bir madde için "1-Kesinlikle Katılmıyorum" ile "5-Kesinlikle Katılıyorum" arasında işaretleme yapılması beklenmektedir. Ölçekte yükselen puanlar katılımcının COVID-19 ile ilgili korku düzeyinin yükseldiğini göstermektedir. Orjinal ölçeğin Cronbach's α güvenilirlik katsayısı 0.82 iken Türkçe uyarlamasında 0.88 olarak bulunmuştur (Bakioğlu, Korkmaz & Ercan, 2020). Bu araştırmada ise ölçeğin Cronbach α güvenilirlik katsayısı 0.95 olarak belirlenmiştir.

Verilerin toplanması

Çalışma iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamayı "Tiyatro ile COVID-19 hastalığından korunmayı öğreniyorum" eğitiminin hazırlanması, ikinci aşamayı tiyatro yöntemi ile eğitimin uygulanması ve ön test-son test ölçümlerinin yapılması oluşturmaktadır.

Birinci aşama

Bu aşamada; araştırma ekibi ortaokul öğrencileri için COVID-19 hastalığından korunmaya yönelik önlemleri sınıflandırarak eğitimler için altı tema belirlemiştir. İstanbul'da bir devlet üniversitesinin hemşirelik bölümünde okuyan 2. sınıf öğrencileri, tiyatro yöntemi ile eğitimde aktif görev almıştır. Bir araştırmacı ve 10 öğrenciden oluşan her bir tiyatro grubuna kapalı zarf yöntemi ile tiyatro eğitimi teması atanmıştır. Öğrenci grubu, araştırmacı hoca koçluğunda ilgili temaya uygun senaryo çalışmalarını gerçekleştirmiştir.

Yapılandırılan senaryolar, araştırma ekibi tarafından incelenerek gerekli düzeltmeler yapılmış ve senaryolara son hali verilmiştir. Tiyatro grupları senaryolar doğrultusunda görev dağılımını yapmış ve tiyatro gösterisi çalışmaları yaklaşık altı hafta devam etmiştir. Yaratıcı drama eğitimi ve deneyimine sahip araştırmacı liderliğinde araştırma ekibi her haftanın sonunda tiyatro gruplarının provalarını izleyerek iyileştirme yoluna gitmiştir. Provalar, üniversitenin konferans salonunda yapılmış, yaklaşık on haftalık çalışmaların sonucunda her biri ortalama 8-10 dakikalık gösteriden oluşan altı farklı temaya yönelik "Tiyatro ile COVID-19 hastalığından korunmayı öğreniyorum" isimli eğitim yapılandırılmıştır.

Tablo 1. Tiyatro ile COVID-19 hastalığından korunmaya yönelik eğitim temaları

COVID-19 hastalığından korunmada maske kullanmanın önemi
COVID-19 hastalığından korunmada fiziksel mesafeyi korumanın önemi
COVID-19 hastalığından korunmada el yıkamanın önemi
COVID-19 hastalığından korunmada okuldaki kurallara uymanın önemi
COVID-19 hastalığından korunmada kişisel hijyene dikkat etmenin önemi
COVID-19 hastalığından korunmada önlemleri doğru şekilde uygulamanın önemi

İkinci aşama

Bu aşamada verilerin toplanması amacıyla elektronik form şeklinde hazırlanmış veri toplama formları, ön test ölçümleri için ortaokul öğrencilerine okulun rehberlik birimi aracılığıyla iletilmiş ve doldurmaları istenmiştir. Ön test ölçümlerinden iki hafta sonra Üniversitenin 400 kişilik konferans salonuna sosyal mesafe kuralına dikkat ederek ortaokul öğrencileri refakatçi öğretmenleri eşliğinde kabul edilmiş ve yaklaşık bir saat süren "Tiyatro ile COVID-19 hastalığından korunmayı öğreniyorum" isimli gösteriyi izlemişlerdir. Bu eğitimden iki hafta sonra yine elektronik veri toplama formları aracılığıyla son test ölçümleri yapılmıştır.

Araştırmanın etik yönü

Araştırmanın yapılabilmesi için İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kuruludan 15.01.2022 tarih ve 2022/81 sayılı etik onayı alınmıştır. Kartal İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden resmi izin alınmıştır. Ek olarak öğrencilerin araştırmaya katılımı konusunda velilerine, araştırmanın amacı, içeriği, eğitim ve veri toplama ile ilgili bilgilerin yer aldığı bir bilgilendirilmiş onam metni gönderilerek yazılı onayları elde edilmiştir. Ortaokul öğrencilerine araştırma hakkında açıklamalar yapılmış ve katılımları konusunda sözel onayları alınmıştır. Araştırma, İstanbul Medeniyet Üniversitesi ve İstanbul-Kartal İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü işbirliğinde geliştirilen Eğitimde İşbirliği Uygulama Protokolü kapsamında yapılan bir projeden elde edilmiştir.

Verilerin değerlendirilmesi

Verilerin analizi, bilgisayar ortamında SPSS 25.0 paket programında (IBM SPSS Statistics for Windows, Armonk, NY: IBM Corp.) yapılmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Skewness/Kurtosis (Çarpıklık/ Basıklık) Testi ile değerlendirilmiş, verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiklerin (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, min-max değerleri) yanı sıra ön test ve son test puan ortalamalarının karşılaştırılmasında bağımlı gruplarda t-testi kullanılmıştır. Sonuçlar %95 güven aralığında ve anlamlılık $p<0.05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

Bulgular

Araştırmada öğrencilerin yaş ortalaması 12.33 ± 0.50 ve %58.7'si kızdır. Öğrencilerin annelerinin %44.'si lise mezunudur ve gelir getiren bir işte çalışmaktadır. Öğrencilerin %84.8'i çekirdek aile yapısına sahiptir ve %77.5'i ailesinin gelir durumunu orta düzey olarak bildirmiştir. Öğrencilerin %45.7'si okuldaki başarı düzeyini iyi olarak belirtmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilere ve ailelerine ait tanıtıcı özellikler (n=138)

Özellikler	Min-Maks*	Ort ± SS**
Yaş	12-14	12.33±0.50
	Sayı	%
Cinsiyet		
Kız	81	58.7
Erkek	57	41.3
Anne eğitim durumu		
İlkokul	27	19.6
Ortaokul	13	9.4
Lise	61	44.2
Üniversite ve üstü	37	26.8
Anne çalışma durumu		
Çalışıyor	61	44.2
Çalışmıyor	77	55.8
Baba eğitim durumu		
İlkokul	14	10.1
Ortaokul	26	18.8
Lise	51	37.0
Üniversite ve üstü	47	34.1
Ailenin gelir durumu		
İyi	31	22.5
Orta	107	77.5
Aile tipi		
Çekirdek	117	84.8
Geniş	21	15.2
Okul başarısı		
İyi	63	45.7
Orta	75	54.3

*Minimum-Maksimum değerler **Ortalama±Standart Sapma

Çalışmada öğrencilerin yarıdan fazlasının (%55.1) daha önce COVID-19 hastalığından korunmaya yönelik eğitim aldığı, %28.3'ünün COVID-19 hastalığını geçirdiği ve sadece %21.7'sinin COVID-19 aşısı olduğu belirlenmiştir (Tablo 3). Okul çağındaki çocukların COVID-19'a ilişkin tutum ölçeği ve COVID-19 korkusu ölçeğinden ön test ve son testte öğrencilerin aldıkları puan ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 4'de verilmiştir. Buna göre öğrencilerin son testte okul çağındaki çocukların COVID-19'a ilişkin tutum ölçeği, sosyal yaşam alt boyutu ile bilgi ve farkındalık alt boyutları puan

ortalamalarının ön test puan ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı farkla daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Yanı sıra öğrencilerin son testte COVID-19 korkusu ölçeği puan ortalamalarının ön test puan ortalamalarından yine istatistiksel olarak anlamlı farkla daha düşük olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Tartışma

COVID-19 hastalığı hakkında bilgi sahibi olma, bu konuda bireylerin tutum ve davranışlarının tutarlı ve olumlu olması, bu enfeksiyon hastalığıyla baş edebilmek ve hastalıktan korunabilmek için vazgeçilmez unsurlardır. Dünya nüfusunun COVID-19 salgınından en kısa zamanda kurtulabilmesi için tüm bireylerin bilinçli olması, hastalık ve koruyucu önlemler ile ilgili doğru bilgiye sahip olması ve koruyucu önlemleri etkin şekilde kullanması gerekmektedir (Özşahin & Arıbaş, 2021). Bu hedef doğrultusunda tiyatro yöntemi ile öğrenmenin üstünlüklerinden yararlanılarak hazırlanan "Tiyatro ile COVID-19 hastalığından korunmayı öğreniyorum" eğitiminin ortaokul öğrencilerinin COVID-19 hastalığıyla ilgili tutumlarına ve korkularına etkisinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmanın sonucunda ortaokul öğrencilerine verilen eğitimin öğrencilerin COVID-19'a ilişkin tutumlarını olumlu yönde etkilediği ve COVID-19 korkusu puan ortalamalarını düşürdüğü belirlenmiştir. Literatürde öğrencilere/çocuklara verilen COVID-19 hastalığından korunmaya yönelik önlemler eğitiminin hastalıkla ilişkili tutumlarına ve korkularına etkisini inceleyen araştırmaya rastlanmamıştır. Çalışma bulguları, ilişkili literatür kullanılarak tartışılmıştır.

Korku, COVID-19 pandemisinin psikolojik bir yönü olarak ifade edilebilir. Korku, birey tarafından tehdit olarak algılanan uyarının tetiklediği hoş olmayan, rahatsız edici bir duygusal durum olarak tanımlanır (Pakpour & Griffiths, 2020). Hastalık salgınları gibi olağanüstü durumlar birçok insanda korkuya neden olabilir (Goyal, Chauhan, Chhikara, Gupta & Singh, 2020). Korkuları değerlendirmek önemlidir. Bireylerin bir durum hakkındaki korku düzeylerini bilmeden, eğitim ve önleme programlarına ihtiyaç olup olmadığını ve bunların gerekli olup olmadığını bilmek zordur (Pakpour & Griffiths, 2020). Buradan yola çıkarak araştırmada ortaokul öğrencilerinin eğitim öncesinde ölçülen COVID-19 korkusu puan ortalamalarının, ölçekten alınabilecek alt ve üst puanlara göre orta düzeyde (18.05 ± 7.97) olduğu bulunmuştur. Şimşek, Selvi, İzgi ve Albayrak (2021) tarafından COVID-19 pandemisinde çocuklarda salgın algısı ve anksiyeteyi belirlemek amacıyla yapılan çalışmada çocukların tamamının COVID-19 salgınından korktukları, bunun yanında üzüntü, kaygı, sıkıntı, mutsuzluk gibi olumsuz duygular yaşadıkları bildirilmiştir. Literatürde de COVID-19 pandemisinde çocuklarda korku, stres, kaygı, öfke, üzüntü, değersizlik, hayal kırıklığı, suçluluk gibi olumsuz duyguların yaşanabileceği vurgulanmıştır (Brooks ve ark., 2020; Qiu ve ark., 2020; Wang, Zhang, Zhao, Zhang & Jiang, 2020). Bu yönüyle çalışma sonuçları, literatürle uyum içerisindedir.

Tutum, planlı davranış teorisinin bir bileşenidir (Ajzen, 1991). COVID-19 ile ilişkili olumlu tutuma sahip olmak bireylerde başa çıkma davranışlarına katılımı ve koruyucu önlemlere uyum sağlamada etkilidir. Çocukların COVID-19 hastalığı ile ilgili tutumlarının kanıta dayalı yöntemler aracılığıyla ortaya çıkarılması, doğru sağlık politikalarının ve

Tablo 4. Öğrencilerin ön test ve son test ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılması (n=138)

Ölçek	Ort ± SS*	Ort ± SS	t**	p
Okul Çağındaki Çocukların COVID-19'a İlişkin Tutum Ölçeği	82.14±26.03	85.80±32.65	19.67	0.000
Sosyal Yaşam alt boyutu	45.77±14.10	48.48±28.94	19.67	0.000
Bilgi ve Farkındalık alt boyutu	36.36±12.58	37.31±8.71	34.847	0.000
COVID-19 Korkusu Ölçeği	18.05±7.97	16.76±6.81	26.615	0.000

*Ortalama±Standart Sapma **Bağımlı gruplarda t-testi

müdahalelerin belirlenmesinde son derece önemlidir (Moore & Lucas, 2021). Bu yönüyle araştırmada ortaokul öğrencilerine tiyatro yöntemi ile verilen COVID-19 hastalığından korunmaya yönelik önlemlerle ilişkili eğitim öncesinde değerlendirilen COVID-19'a ilişkin tutum ölçeği puan ortalamalarının, ölçekten alınabilecek alt ve üst puanlara göre hem ölçeğin toplam puanında hem de alt boyutlarda yüksek düzeyde olduğu (genel ölçekte 82.14±26.03, sosyal yaşam alt boyutunda 45.77±14.10, bilgi ve farkındalık alt boyutunda 36.36±12.58) görülmektedir. Bireylerin şiddetli bir tehdit algıladıklarında önleyici davranışlara daha fazla yöneldikleri bilinmektedir (Pakpour & Griffiths, 2020). COVID-19 pandemisinde öğrenciler tarafından algılanan tehdit, COVID-19 hastalığının önlenmesini kolaylaştıran bir davranış gerçekleştirmek için motive edici bir faktör olarak görülebilir. Nitekim Harper, Satchell, Fido ve Latzman (2021)'nin çalışmasında bireylerin COVID-19 pandemisinde hastalıkla ilişkili korkularının onları hastalıktan korunmak amacıyla davranış değişikliğine yönlendirdiği saptanmıştır. Bu çalışmada da öğrencilerde eğitim öncesi değerlendirilmiş olan orta düzeydeki COVID-19 korkularının onları hastalıkla ilgili olumlu bir tutuma yönlendirdiği söylenebilir.

Konuyla ilgili araştırmalar, yapılandırılmış ve sistematik yaklaşımlarla COVID-19 salgınının olası ve mevcut olumsuz psikososyal sonuçlarının ortadan kaldırılması için çeşitli müdahale programlarına duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır. Pandemiye çocukların ruh sağlığının korunması amacıyla çeşitli müdahalelerin yer aldığı bir rehberde; "anne-baba ve çocuk arasındaki iletişimin artırılması, videolar, resimli çocuk kitapları, etkin eğitim yöntemleri aracılığıyla çocukların hastalığa ve koruyucu önlemlere ilişkin bilgiye ulaşması, düzenli bir etkinlik programının hazırlanmasına ilişkin rehberlik edilmesi, çocukların üzüntü, kaygı, iştah kaybı yaşama ve uyku problemleri yaşama gibi belirtiler sergileyerek kendilerini ruhsal olarak iyi hissetmedikleri durumlarda vakit kaybetmeden çocuk ve ergen ruh sağlığı uzmanına yönlendirmesi gibi önlemler" yer almaktadır (Akoğlu & Karaaslan, 2020; Liu, Bao, Huang, Shi & Lu, 2020).

Çocukların COVID-19 hastalığından korunmaya yönelik önlemler konusunda farkındalığını artırma, doğru bilgiyi etkili bir eğitim yöntemi ile sunma yoluyla COVID-19 hastalığına ilişkin korkuları kontrol altına alınabilir ve hastalıkla ilişkili olumlu bir tutuma sahip olmaları sağlanabilir. Çalışmada bu amaçla hazırlanan "Tiyatro ile COVID-19 hastalığından korunmayı öğreniyorum" eğitiminden sonra öğrencilerin hastalığa ilişkin tutum ve korku puanları tekrar değerlendirilmiş ve eğitim öncesine göre daha düşük düzeyde korkuya (16.76±6.81) ve daha yüksek düzeyde olumlu tutuma (85.80±32.65) sahip oldukları tespit edilmiştir (p<0.05). COVID-19'un öğrencilerin stres, anksiyete, depresyon ve korku düzeylerine etkisinin incelendiği bir sistematik derleme çalışmasında bireylerin COVID-19'a ilişkin bilgi düzeyi ve alınan önlemlerin yeterliliğine olan inançlarının kaygı ve korku düzeyini etkilediği bildirilmiştir (Didin, Yavuz, & Yazıcı, 2022).

Akman, Yıldırım ve Sarıkaya (2020)'nin çalışmasında öğrencilerin COVID-19 ve korunma yöntemleri konusunda bilgi düzeyinin arttıkça kaygı ve korku düzeyinin arttığı; koruyucu önlemleri uygulama düzeylerini yeterli bulduklarında ise olumlu bir tutum geliştirerek kaygı ve korkularını kontrol altına alabildikleri belirtilmiştir. Bu çalışmada da öğrencilerin "Tiyatro ile COVID-19 hastalığından korunmayı öğreniyorum" eğitimi öncesinde daha yüksek olan korku puanlarının ve daha düşük olan tutum puanlarının eğitim sonrasında kendilerini COVID-19 hastalığından korunmaya yönelik önlemler konusunda yeterli bilgiye ve olumlu tutuma sahip olmaları sonucunda hastalıkla ilgili korku puanlarının düşmüş ve tutum puanlarının artmış olabileceği düşünülmektedir. Bu sonuçlar, Hipotez 1 ve 2'yi desteklemektedir.

Şimşek ve ark. (2021)'nin çalışmasında çocuklarla yapılan derinlemesine görüşmelerde COVID-19 hastalığı ve korunma yöntemleri ile ilgili bilgiyi ebeveynlerinden ve çeşitli iletişim araçlarından öğrenerek uyguladıkları saptanmıştır. COVID-19 pandemisinde okullarda kurumsal düzeyde alınan bulaşmayı önleyici tedbirlerin yanı sıra öğrencilere hastalıktan korunmayı sağlayan önlemler konusunda eğitim verilmesi bir zorunluluktur. Bu eğitim için en doğru yöntemin belirlenmesi kritik noktadır. Gelişmekte olan çocuk ve gencin fiziksel, duygusal ve zihinsel gelişimi üzerindeki olumlu etkileri dikkate alındığında eğitimde oyunun kullanılması başarıya ulaşmada önemlidir. Fiziksel aktiviteye dayanan oyunlar, zeka oyunları, dramatik oyunlar ve tiyatro temsilleri bu oyunların en yaygın olanları arasındadır (Sağlam, 2003). Bu çalışmada tiyatro yöntemi ile öğretilecek bilgi hikayeleştirilmiş, böylece soyuttan somut hale dönüştürülerek eğitim içeriğinin akılda kalıcılığı sağlanmıştır. Öğrencilere bilgiyi yorumlama, bulguları değerlendirme, kendi düşüncelerini oluşturma ve fikirlerini sunma fırsatının yanı sıra öğrenmeye olan ilgiyi artırarak ve keyif alarak öğrenmesini sağlayarak (Banister & Ryan, 2001; Seren & Yakıncı, 2015) etkili olduğu düşünülmüştür.

Araştırmanın sınırlılıkları ve güçlü yönleri

Bu araştırmanın Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı bir ortaokulda yapılması bu araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Ortaokul öğrencilerinin tiyatro temelli eğitim öncesinde COVID-19 hastalığına ilişkin tutum ve korku düzeylerinin ölçüm araçları aracılığıyla belirlenmiş olması ve COVID-19'dan korunmaya yönelik önlemlerin anlatıldığı eğitimin etkili bir eğitim yöntemi olan tiyatro aracılığıyla yapılmış olması bu araştırmanın güçlü yönleridir.

Sonuç

Bu araştırmada, tiyatro tekniğinin zengin alt yapısından yararlanılarak hazırlanan "Tiyatro ile COVID-19 hastalığından korunmayı öğreniyorum" eğitiminin ortaokul öğrencilerinin COVID-19 hastalığıyla ilgili tutumlarını olumlu yönde etkilediği ve korkularını azalttığı saptandı. Pandeminin henüz hayatımızdan çıkmadığı ve varyantlarının ortaya çıkarak tehdit oluşturmaya devam ettiği bu günlerde, özellikle

okullarda hem kurumsal hem de bireysel korunma önlemlerine uyum önemlidir. Öğrencilerin COVID-19 hastalığı ile ilgili korkularının kontrol altına alınması ve olumlu bir tutum geliştirmelerine olanak sağlayacak eğitim çalışmalarının daha geniş grupları kapsayacak şekilde yapılması önerilir.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Teşekkür

Yazarlar, bu çalışmaya katılan katılımcılara teşekkür eder.

Finansal Destek

Bu çalışmada finansal destek alınmamıştır.

Etik Komite Onayı

Araştırma için İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulundan 15.01.2022 tarih ve 2022/81 sayılı etik onay alınmıştır.

Bilgilendirilmiş Onam

Öğrencilerin araştırmaya katılımı konusunda veliler, yazılı olarak bilgilendirilerek onayları alınmıştır. Ortaokul öğrencilerine araştırma hakkında açıklamalar yapılmış ve katılımları konusunda sözel onayları alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi

Dış bağımsız.

Yazar Katkıları

A.A.Ö.: Fikir/Kavram, Tasarım, Danışmanlık, Veri Toplanması, Analiz ve Yorum, Kaynak Taraması, Makalenin Yazımı, Eleştirel İnceleme.

A.O.: Metodoloji, Danışmanlık, Analiz ve Yorum, Eleştirel İnceleme.

N.İ.: Metodoloji, Danışmanlık, Veri Toplanması, Analiz ve Yorum.

R.T.: Metodoloji, Danışmanlık, Veri Toplanması, Analiz ve Yorum.

H.A.: Metodoloji, Danışmanlık, Veri Toplanması, Analiz ve Yorum.

C.S.: Metodoloji, Danışmanlık, Veri Toplanması, Analiz ve Yorum.

B.D.: Metodoloji, Danışmanlık, Veri Toplanması, Analiz ve Yorum.

R.A.Ç.: Metodoloji, Danışmanlık, Veri Toplanması, Analiz ve Yorum.

E.B.: Metodoloji, Danışmanlık, Veri Toplanması, Analiz ve Yorum.

Kaynaklar

Adıgüzel, Ö. (2017). *Eğitimde Yaratıcı Drama*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Ahorsu, D. K., Lin, C. Y., Imani, V., Saffari, M., Griffiths, M. D., & Pakpour, A. H. (2020). The fear of COVID-19 Scale: development and initial validation. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 20(3), 1537-1545.

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211.

Akdeniz, G., Kavakci, M., Gozugok, M., Yalcinkaya, S., Kucukay, A., & Sahutogullari, B. (2020). A survey of attitudes, anxiety status, and protective behaviors of the university students during the COVID-19 outbreak in Turkey. *Frontiers in Psychiatry*, 15(11), 695.

Akman, Ö., Yıldırım, D., & Sarıkaya, A. (2020). The effect of COVID-19 pandemic on nursing students' anxiety levels. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12, 379-397.

Akoğlu, G., & Karaaslan, B. T. (2020). COVID-19 ve izolasyon sürecinin çocuklar üzerindeki olası psikososyal etkileri. *Izmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 99-103.

Bakioğlu, F., Korkmaz, O., & Ercan, H. (2021). Fear of COVID-19 and positivity: Mediating role of intolerance of uncertainty, depression, anxiety, and stress. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 19(6), 2369-2382.

Banister, F., & Ryan, C. (2001). Developing science concepts through story-telling. *School Science Review*, 83(302), 75-83.

Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., & Rubin, G. J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: Rapid review of the evidence. *The Lancet*, 395, 912-920.

Budak, Y. (2021). *Okul çağındaki çocukların COVID-19'a ilişkin tutum ölçeğinin geliştirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Ceylan, S. S., & Turan, T. (2009). Bir ilköğretim okulunda okul sağlığı hemşireliği uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(12), 35-49.

Dickens, B. L., Koo, J. R., Wilder-Smith, A., & Cook, A. R. (2020). Institutional, not home-based, isolation could contain the COVID-19 outbreak. *Lancet*, 395(10236), 1541-1542.

Didin, M., Yavuz, B., & Yazıcı, H. G. (2022). Covid-19'un öğrencilerin stres, anksiyete, depresyon ve korku düzeylerine etkisi: Sistematik derleme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 14(1), 38-45.

Goyal, K., Chauhan, P., Chhikara, K., Gupta, P., & Singh, M. P. (2020). Fear of COVID 2019: First suicidal case in India. *Asian Journal of Psychiatry*, 49, e101989.

Harper, C. A., Satchell, L. P., Fido, D., & Latzman, R. D. (2021). Functional fear predicts public health compliance in the COVID-19 pandemic. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 19(5), 1875-1888.

Imran, N., Zeshan, M., & Pervaiz, Z. (2020). Mental health considerations for children & adolescents in COVID-19 Pandemic. *Pakistan Journal of Medical Sciences*, 36 (COVID19-S4), S67-S72.

İlhan, N., Özdemir A. A., Okanlı, A., Ataman, H., Savcı, C., Dincer, B., ...& Barbaros, E. (2021). COVID-19 pandemisinde sağlığı geliştirme programının ortaokul öğrencilerinin sağlık davranışlarına etkisi. *Journal of Infant, Child and Adolescent Health*, 1(3), 183-195.

Kuyumcu, N. (2004). Yaratıcı eğitim çalışmalarında bir araç: Tiyatro ve canlandırma. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 261-271.

Liu, J. J., Bao, Y., Huang, X., Shi, J., & Lu, L. (2020). Mental health considerations for children quarantined because of COVID-19. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 4(5), 347-349.

Mahmood, M. M., Jafarli, I., Al-Barazanchi, A. F., Mosa, N. M., Al Ameen, Z., & Alkhanchi, T. (2021). What you need to know about children's COVID-19: A systematic review. *Chinese Journal of Contemporary Pediatrics*, 23(11), 1080-1090.

Milli Eğitim Bakanlığı (2021a). *6 Eylülde tam zamanlı olarak yüz yüze eğitim başlayacak*. <https://www.meb.gov.tr/6-eyulde-tam-zamanli-olarak-yuz-yuze-egitim-baslayacak/haber/23878/tr> adresinden erişildi. Erişim tarihi: 01.11.2021.

Milli Eğitim Bakanlığı (2021b). *Salgın döneminde okullarda alınması gereken önlemler*. <http://www.meb.gov.tr/salgın-doneminde-okullarda-alinmasi-gereken-onlemler/haber/23905/tr> adresinden erişildi. Erişim tarihi: 01.11.2021.

Moore, K. A., & Lucas, J. J. (2021). COVID-19 distress and worries: The role of attitudes, social support, and positive coping during social isolation. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 94(2), 365-370.

Morganstein, J. (2020). Coronavirus and mental health: Taking care of ourselves during infectious disease outbreaks. American Psychiatry Association, APA Coronavirus Resources

- <https://www.psychiatry.org/news-room/apa-blogs/apa-blog/2020/02/coronavirus-and-mental-health-taking-care-of-ourselves-during-infectious-disease-outbreaks> adresinden erişildi. Erişim tarihi: 01.11.2021.
- Özşahin, F., & Arıbaş, A. N. (2021). Covid-19'a yönelik tutum ve davranışların değerlendirilmesi ve bir uygulama. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 7(2), 391-401.
- Pakpour, A. H., & Griffiths, M. D. (2020). The fear of COVID-19 and its role in preventive behaviors. *Journal of Concurrent Disorders*, 2(1), 58-63.
- Qiu, J., Shen, B., Zhao, M., Wang, Z., Xie, B., & Xu, Y. (2020). A nationwide survey of psychological distress among Chinese people in the COVID-19 epidemic: implications and policy recommendations. *General Psychiatry*, 33, e100213.
- Sağlam, T. (2003). Dramatik Eğitim: Amaç mı? Araç mı? *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, 17(17), 4-21.
- San, İ. (2006). Tiyatroya rağmen yaratıcı drama. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 5-16.
- Seren, L. P., & Yakıncı, C. (2015). Tıp eğitiminde akılda kalıcılığı nasıl sağlarız? *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 58, 123-130.
- Sezer, F., & Altan, E. (2018). Aile eğitiminde kullanılan tiyatro yöntemine ilişkin görüşlerin incelenmesi. *Turkish International Journal of Special Education and Guidance & Counseling*, 7(1), 1-9.
- Şimşek, N., Selvi, Y., İzgi, N. G., & Albayrak, E. (2021). COVID-19 pandemi sürecinde çocuklarda salgın algısı ve anksiyete. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14(80), 192-205.
- Türk Tabipler Birliği (2020). TTB COVID-19 Pandemisi Altıncı Ay Değerlendirme Raporu. https://www.ttb.org.tr/kollar/COVID19/yayin_goster.php?Guid=42ee583e-fb2d-11ea-abf2-539a0e741e38 adresinden erişildi. Erişim tarihi: 01.11.2021.
- Türk Tabipleri Birliği (2021). Pandemiye Okul Sağlığına İlişkin Uzman Görüşleri. <https://www.ttb.org.tr/userfiles/files/Pandemide%20Okul%20Sag%CC%86f%C4%B1g%CC%86%C4%B1.pdf>. 7 adresinden erişildi. Erişim tarihi: 01.11.2021.
- UNESCO (2021). COVID-19 impact on education. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse> adresinden erişildi. Erişim tarihi: 01.11.2021.
- Wang, G., Zhang, Y., Zhao, J., Zhang, J., & Jiang, F. (2020). Mitigate the effects of home confinement on children during the COVID-19 outbreak. *The Lancet*, 395(10228), 945-947.
- World Health Organization (2020). WHO timeline-COVID-19. <https://www.who.int/news-room/detail/27-04-2020-who-timeline---covid-19> adresinden erişildi. Erişim tarihi: 01.11.2021.
- World Health Organization, UNICEF, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2021). Considerations for school-related public health measures in the context of COVID-19. <https://www.who.int/publications/i/item/considerations-for-school-related-public-healthmeasures-in-the-context-of-covid-19> adresinden erişildi. Erişim tarihi: 01.11.2021.